

ARXIU FAMILIAR JAUME VICENS I VIVES

>> Jaume Vicens amb el seu fill Albert.

Jaume Vicens i Vives i Girona

UN RECORREGUT PER LA GIRONA DE VICENS I VIVES, PELS CARRERS ON VA VIURE I PELS AMICS I INTEL·LECTUALS QUE EL CONEIXIEN I ADMIRAVEN

Quan s'escau el centenari del naixement i el cinquantenari de la mort de Jaume Vicens i Vives, em complau concentrar-me en la relació entre aquest «homenot» gironí i la seva ciutat natal. Em sembla que, tot i que de maneres diverses altres ja ho han fet abans, aquesta pot ser la millor contribució en un moment, aquest 2010, en què les aportacions sobre l'historiador abundaran en tots els camps. Ho faig, a més, manllevant un títol que ja va emprar aquí mateix l'any 1970 Santiago Sobrequés i Vidal. És una manera de teixir un relat que mantingui la relació indestriable que van mantenir aquests dos historiadors al llarg de les seves vides.

JOAQUIM NADAL I FARRERAS > TEXT

Per aproximar-nos al tema us convido a un recorregut per la geografia urbana de Girona. Entre la plaça del Marquès de Camps i la via del tren (abans pas a nivell de la carretera de Santa Eugènia), al número cinc del carrer de Santa Eugènia, hi ha una placa que ens recorda que en aquesta casa hi va néixer, el dia 6 de juny de 1910, Jaume Vicens i Vives. No gaire lluny d'aquí, gairebé en línia recta entrant cap al cor de la ciutat antiga, prop del pont de Pedra, a la seu de La Caixa, a la cantonada dels carrers Santa Clara i Nou, hi ha una altra placa que explica que en aquella casa hi va néixer Santiago Sobrequés i Vidal el 12 de setembre de 1911.

Les circumstàncies de la vida van fer que a la casa on va néixer Vicens hi acabés anant a viure, molts anys més tard, el seu amic de tota la vida, Sobrequés. I tampoc no és casualitat que la plaça Jaume Vicens

i Vives, situada darrere del nou edifici dels Jutjats, estigui a tocar de la casa on va viure una colla d'anys Sobrequés, al carrer que tots els familiars anomenen encara *del matadero*. Si ens enfilem cap a les Pedres, al primer replà de la muntanya trobem l'Institut d'Ensenyament Secundari Jaume Vicens i Vives, edifici on es va traslladar el vell institut del carrer de la Força que, durant més d'un segle i fins ben entrada la segona meitat del segle XX, va ser *l'Institut*, l'únic institut de la ciutat. El trasllat al nou edifici –llavors encara sense nom– es féu quan n'era director Santiago Sobrequés i Vidal. Aquest, al seu torn, dóna nom a un altre institut de la ciutat, situat a la cruïlla dels carrers Migdia i Joan Reglà. Reglà, fill de Bàscara, fou un dels deixebles més primerencs de Vicens. Encara ens podríem aturar un instant a la casa del número 56 del carrer de Santa Clara, el mateix de Sobrequés, però en aquest cas a tocar del pont

Jaume Vicens i Vives té una biografia estretament lligada amb Girona

de les Peixateries Velles, on trobaríem una placa que ens recorda que en aquella casa hi va néixer Lluís Pericot i García, el qual, a la vegada, dóna nom a una moderna avinguda de la ciutat que arrenca de les vores de l'Onyar a la plaça dels Països Catalans. Lluís Pericot, eminent prehistoriador, fou el padrí de Jaume Vicens en la recepció d'aquest a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.

Fet i fet, un panorama molt complet, una autèntica teranyina que ens situa davant del nomenclàtor de la ciutat i dels seus equipaments amb una densitat d'historiadors amics com n'hi deu haver en pocs casos. Sovint els noms dels carrers de les ciutats desdibuixen la personalitat dels que els hi donen nom; per això de tant en tant convé tornar a posar cara i ulls, sentiment, a aquest nomenclàtor.

Jaume Vicens i Vives té una biografia estretament lligada amb Girona. Primer perquè hi va viure de 1910 a 1924, més tard perquè hi va fer el servei militar, de 1930 a 1931, mentre feia recerques a l'arxiu i es guanyava la vida a la farinera Montserrat, la mateixa empresa on havia treballat el seu pare. I encara perquè el 1939 hi va ro-

mandre, mig amagat, tot esperant tornar a casa just al final de la Guerra Civil. Després les seves passades per Girona, camí de Roses, foren freqüents. Sempre va dedicar a la seva ciutat una atenció especial. I no es va pas estar de reivindicar la seva condició de gironí i d'expressar amb un cert apassionament la seva arrel gironina, tot i que, per l'origen dels pares i per la seva estreta relació amb Roses, no deixava de sentir-se una mica empordanès. En unes notes que va preparar per al periodista figuerenc Josep M. Bernils, ell mateix ho expressava així: «Però el seu pare li deia que l'Empordà començava als Quatre Cantons de Girona i això el feia feliç» (*Epistolari*, II, pàg. 55-59).

Girona

Aquestes professions de *gironisme* les trobem molt aviat en una carta a Carles Rahola, on expressa agraïment i un punt de nostàlgia per la ciutat, tot i que mai no va ser gens condescendent amb l'enyorament: «Del que estic segur és de la meua estimació per Girona i del meu orgull d'ésser gironí. I encara que des de fa algun temps em trobo absorbit per la vida barcelonina, sempre cal recordar en la meua

Els epistolaris de Jaume Vicens recullen els seus lligams amb la ciutat de Girona en el terreny de l'adscripció, la memòria i els sentiments

INSTITUTO DE BARCELONA

EXTRACTO del Expediente Académico de D. Jaume Vicens Vives
 natural de Gerona de 17 años de edad.
 Verificó el examen de ingreso con la calificación de aprobado en el Instituto de Gerona
 el día 20 de Septiembre de 1923.

ASIGNATURAS DEL BACHILLERATO	Matriculado en el curso de	En el Instituto de	Se examinó en	CALIFICACIÓN EN LOS EXÁMENES		Premios	OBSERVACIONES
				Donantes	Extraordinarias		
Lengua Castellana	1923-24	Gerona	Gerona	Notable		Honor	En oficial
Geografía Gen. y de Europa	"	"	"	Sobresaliente		Honor	"
Nociones de Aritm. y Geom.	"	"	"	Sobresaliente		Honor	"
Caligrafía	"	"	"	Sobresaliente		Honor	"
Lengua latina, 1.ª	1923-23	"	"	Aprobado		Honor	"
Geografía especial de España	"	"	"	Sobresaliente		Honor	"
Aritmética	"	"	"	Sobresaliente		Honor	"
Gimnasia, 1.ª	"	"	"	Aprobado		Honor	"
Lengua latina, 2.ª	1923-24	"	"	Sobresaliente		Honor	"
Francés, 1.ª	"	"	"	Sobresaliente		Honor	"
Historia de España	"	"	"	Sobresaliente		Honor	"
Geometría	"	"	"	Sobresaliente		Honor	"
Gimnasia, 2.ª	"	"	"	Aprobado		Honor	"
Preceptiva literaria y comp.	1924-25	Barcelona	Barcelona	Sobresaliente		Honor	"
Francés, 2.ª	"	"	"	Sobresaliente		Honor	"
Historia Universal	"	"	"	Sobresaliente		Honor	"
Algebra y Trigonometría	"	"	"	Sobresaliente		Honor	"
Dibujo, 1.ª	"	"	"	Notable		Honor	"
Psicología y Lógica	1925-26	"	"	Sobresaliente		Honor	"
Historia Gen. de la Literatura	"	"	"	Aprobado		Honor	"
Física	"	"	"	Sobresaliente		Honor	"
Fisiología e Higiene	"	"	"	Sobresaliente		Honor	"
Dibujo, 2.ª	"	"	"	Notable		Honor	"
Ética y Rudimentos de Der.	1926-27	"	"	Aprobado		Honor	"
Historia Natural	"	"	"	Aprobado		Honor	"
Agricultura y Téc. agrícola	"	"	"	Sobresaliente		Honor	"
Química general	"	"	"	Notable		Honor	"
Religión	1927-28	Gerona	Gerona	Sobresaliente		Honor	"

>> Expedient acadèmic de batxillerat de Jaume Vicens i Vives.

vida que en els moments de perill, de dubte o de cansament, Girona m'ha obert els seus braços i m'ha donat noves forces i nova empenta per a llençar-me a la lluita. [...] I és admirable, i per a molts inèdit, l'esperit revifador que, per al qui sap apreciar-ho, té aquesta ciutat» (Carta a Carles Rahola, 25 d'abril de 1937, a *Epistolari*, I, pàg. 210-211).

Va reiterar el mateix argument potser encara amb més contundència dotze anys més tard, en un article que ha estat citat reiteradament i que és com una professió de fe gironina: «Nadie puede desmentir su ascendencia. Y yo, pese a muchas razones de índole afectiva que me distanciaron de Gerona en mi juventud, no puedo negar que a la postre soy gerundense. Amo a Gerona con el seguro cariño puesto en las personas y las cosas que son muy nuestras, en las que nos reconocemos a poco que nos pongamos ante ellas, porque su diapasón sentimental concuerda con las más íntimas vibraciones de nuestro ser. No la

deseo con violencia, e incluso diré que me tiene sin cuidado su progreso urbano, su desarrollo industrial reciente, su abigarrado polifacetismo administrativo. Prefiero aquella Gerona suave de los atardeceres otoñales, cuando los últimos rayos del sol ponen un tibio manto dorado en las venerables piedras que constituyen las mejores galas de la ciudad y resuenan en las antiguas plazuelas de la acrópolis los postres gritos de los muchachos que pronto se refugiarán en sus hogares, mientras tras una esquina desaparece la desconocida silueta de un seminarista. Ésta es mi Gerona» (Vicens, *Destino*, 1949).

Es potser aquesta visió la que va portar Santiago Sobrequés a escriure de Vicens respecte a Girona: «evocándola devenía casi lírico y soñador, facetas ciertamente poco acusadas en su recia textura mental de historiador realista, económico y debelador de romanticismos» (Sobrequés i Vidal, 1970, pàg. 53).

Dos anys abans d'aquesta expansió una mica poètica havia fet també professió de *gironisme* en un intent de projectar cap enfora el bon nom de la seva ciutat. És el que li deia a Sobrequés per carta en el moment de comunicar-li el premi que se li acabava d'atorgar pel llibre *Rumbos oceánicos*: «Si això surt a la premsa local i hi tens algun amic fes-los recalcar que el guanyador és gironí. No ho dic perquè em facin bombo -en sóc enemic- però sí per enaltiment de la nostra ciutat -encara que devori els seus fills: Carles Rahola» (Vicens a Sobrequés Vidal, 13-VII-1947).

La significació de la referència a Rahola ha sigut tractada de forma diferent per J. M. Muñoz (1997, pàg. 150, núm. 72) i per Jaume Sobrequés Callicó (2000, pàg. 385, núm. 11). És veritat que Vicens anava a Madrid a rebre un premi de convocatòria i de significació franquistes, com també ho és que Sobrequés Vidal li contestà que la ciutat havia fet el que havia pogut per salvar Rahola, però també podríem considerar que Jaume Vicens no desaprofita el context d'una correspondència particular per dreçar un pont entre les dificultats del moment present i els anys del somni republicà, i per reivindicar la memòria de Rahola, que aquells anys a la ciutat era ignorat i menystingut.

«Als gironins que s'han recordat de mi, els dones les gràcies més afectuoses. Per a tu, gran Santiago, la millor abraçada del teu amic»

Aquesta voluntat en relació amb la ciutat s'entén molt bé si recordem que en el mateix article esmentat de l'evocació poètica Vicens no es va estar pas d'advertir dels riscos que podrien dur la ciutat a «caer en un provincialismo de vía estrecha». I hi afegí: «Que es el camino en el cual jamás querríamos ver metida a nuestra memorable urbe» (Vicens, *Destino*, 1949).

Els epistolars de Jaume Vicens que s'han publicat, tots des de Girona –i això hauria de tenir una especial significació–, recullen amb molta profusió els seus lligams amb la ciutat que hem volgut destacar en el terreny de l'adscripció, la memòria i els sentiments. Són uns lligams que es destil·len en tota la seva activitat, molts dels seus escrits i una part important de la seva correspondència. És amb aquestes dades i amb el coneixement directe i familiar que Jaume Sobrequés Callicó ha explorat els aspectes més rellevants del vincle de l'historiador amb la ciutat, tot resseguint el fil conductor de la relació d'amistat personal, col·laboració editorial i sintonia en la recerca que mantenia units els amics Vicens i Sobrequés. Les pàgines introductòries de la relació epistolar entre els dos gironins donen un perfil molt adequat d'aquesta vinculació, tant com el text introductori del més recent recull de textos de Vicens, *Girona* (2010).

Però voldria afegir-hi encara que en la nòmina dels corresponsals de Jaume Vicens, el Vicens de vida barcelonina i cosmopolita, acreditat i reconegut en universitats d'arreu del món, hi perdura la matriu gironina. Les seves relacions epistolars, continuades en alguns casos, esporàdiques en d'altres, acrediten suficientment un univers gironí al seu entorn. Per això, els noms de Lluís Batlle i Prats, Lluís Buenaventura, Josep Grahit, Lluís Pericot, Josep Quintà, Carles Rahola, Joan Reglà, Santiago Sobrequés, Eduard Valentí, Josep M. Bernils, Joaquim Carreras Artau, Joaquim Ensesa Cuatrecasas, Josep Ensesa i Pujadas, Jordi Nadal i Josep Pla s'inscriuen amb un valor específic a les múltiples relacions que Vicens va teixir al llarg de la seva vida al servei dels seus projectes i al servei del país i de la universitat.

Per cloure, doncs, aquest apartat d'introducció a la vibració gironina de Jaume

ARXIU FAMILIAR JAUME VICENS I VIVES

Vicens, em sembla pertinent reportar aquí el fragment testamentari de la darrera carta que va escriure, des de la clínica de Lió, al seu amic de tota la vida Santiago Sobrequés: «Als gironins que s'han recordat de mi, els dones les gràcies més afectuoses. Als teus, els records més cordials. Per a tu, gran Santiago, la millor abraçada del teu amic» (26 de maig de 1960, *Epistolari*, I, pàg. 252).

No sabien encara que no es tornarien a veure. No sabien, no podien saber, que l'un sobreviuria a l'altre escassament tretze anys.

Girona, 1910-1924

Com hem dit, el període més extens de vida gironina de Jaume Vicens correspon als seus primers anys de vida i al tímid inici de l'adolescència. I, si hem de jutjar per tots els testimonis que tenim, la majoria referits als cursos de l'Institut 1921-22, 1922-23 i 1923-24, aquesta etapa li deixà una bona empremta, que va marcar la seva biografia i alguna de les seves amistats. També va contribuir a forjar el seu caràcter.

«A l'Institut destacava pel seu físic poderós i per la seva capacitat de lideratge», afirma Muñoz (pàg. 17). I un company de curs –parlant de la banda dels *piels* que capitanejava Vicens– el descriu com un «corpulento y hercúleo muchacho» (*Veinticinco años después*, 1952, pàg. 15).

Ho confirma el testimoni de Guillem Díaz Plaja en el seu llibre *Memoria de una*

>> **Jaume Vicens, el 1952, en una trobada d'antics alumnes i professors de batxillerat a Girona.**

El caràcter del pas per Girona de Vicens i Vives el 1939 fou diferent del dels que emprengueren finalment el camí de l'exili

ARXIU FAMILIAR JAUME VICENS I VIVES

generación destruida (1966): «[...] una promesa centelleante. Yo venía siguiendo sus pasos desde que le conocí en los patios del Instituto de Gerona. Tenía ya entonces un dominio cesáreo sobre sus compañeros de juegos, como producto de una voluntad de acero [...]» (Muñoz, pàg. 49).

I hi insisteix també el doctor Pericot per situar-nos un cop més davant de la relació de Vicens amb l'Institut, al qual acabà donant nom un cop traslladat, i on apuntaren tímidament les seves relacions amb la història, malgrat la seva facilitat per les matemàtiques: «Fue alumno de aquel instituto gerundense por el que pasamos varios de los actuales catedráticos de la Facultad y académicos y en él fue discípulo de un historiador excepcionalmente dotado, D. Rafael Ballester y Castell, al que el nuevo académico debe las primeras orientaciones en el campo de la Historia» (Vicens i Vives, 1956, pàg. 67, Discurs de resposta de Lluís Pericot).

Així ho va explicar el mateix Vicens l'any 1953 en una entrevista que li féu S. Albertí a *Revista* (núm. 38), en què, interrogat sobre l'origen de la seva vocació, va contestar: «Difusamente, en el Instituto de Gerona, dando clase con el catedrático don Rafael Ballester, que era una eminencia. Por esto vine a Barcelona para estudiar Filosofía y Letras. Entonces sólo tenía, infeliz de mí, la vaga idea de que enseñar historia sería, en el futuro, muy divertido» (*Obra dispersa*, II, pàg. 557). I malgrat que en la seva biografia Muñoz relativitza la influència de Rafael Ballester, el mateix Vicens hi insistí en les notes que va enviar a Josep M. Bernils per a l'entrevista que aquest darrer va publicar a la publicació figuerenca *Canigó* el 1956: «Seguí els seus estudis a l'Institut de Gerona, on pogué rebre les lliçons de Rafael Ballester, un dels catedràtics de Geografia i Història més notables de la seva època» (*Epistolari*, II, pàg. 56).

I, finalment, no em puc estar de reproduir la manera com el mateix Vicens qualificava la seva relació gironina amb Sobrequés que després continuà per la via editorial, acadèmica i familiar: «Al obtener la licenciatura de Historia, Santiago Sobrequés y el autor de estas líneas, íntimamente unidos desde hacía años por vigiliyas y cuadrillas, estábamos convencidos del impor-

tante papel que en la erudición catalana desempeñó el llamado grupo de la *Revista de Gerona*. Con los años, este criterio juvenil se ha reafirmado» (Jaume Vicens, 1955, pròleg).

Girona, 1930-1931

És sabut que va ser durant els anys de la República que Jaume Vicens va dibuixar les línies mestres del seu treball i dels seus projectes, i que va entrar en el terreny de la docència a l'ensenyament secundari i en el de la recerca emparat per la Càtedra d'Història de Catalunya de la Universitat de Barcelona, que li acabà publicant ja pels anys de la Guerra Civil la seva tesi doctoral *Ferran II i la ciutat de Barcelona*. Però abans va tornar a Girona:

«En 1930, cuando el autor de este trabajo acababa de salir de las aulas universitarias barcelonesas, diversas circunstancias le llevaron de nuevo al regazo siempre acogedor de Gerona, su ciudad natal. Compartía entonces las letras con la milicia y ambas actividades con una gestión burocrática en una firma comercial de la población. [...] frecuentaba cada día el Archivo Municipal, donde me hallaba con la solitaria pero grata concurrencia de la Srta. Masià de Ros, también atareada con sus papeles y sus registros. Ella y el archivero de aquel entonces, el malogrado amigo Luis Busquets, constituían las firmes pilas de la investigación histórica gerundense» (Vicens i Vives, 1947).

I, si bé després va desplegar els seus principals dots en els ambients barcelonins, no va abandonar mai el contacte directe amb Girona, fruit del qual van ser les diverses col·laboracions a diaris i revistes com *Avançada* (1931), *Víctors* (1936) i *L'Autonomista* (1937) que ha recordat l'historiador Josep Clara (Clara, 1980).

Girona, 1939

El pas per Girona de molts catalans, coneguts i anònims, durant els darrers dies de la Catalunya republicana ha deixat múltiples testimonis. Vicens també hi va fer cap, però potser portat pel magnetisme de la ciutat i per una decisió ja presa, el caràcter del seu pas per Girona el 1939 fou diferent del dels que emprengueren finalment el camí de l'exili: «Vicens romangué unes tres setma-

Cal destacar el paper bel·ligerant i actiu de Jaume Vicens en la reivindicació de la historiografia local

nes per les rodalies de Girona, sembla que en contacte amb una família amiga, fins que decidí tornar a casa, on retrobà la seva esposa que ja el feia a França» (Muñoz, pàg. 102).

Girona, 1939-1960

Acabada la guerra, Vicens va continuar amb entrebancs i dificultats el seu disseny, i mentre s'obria pas en la jungla de la vida universitària espanyola no deixava de passar per la seva ciutat natal a veure els amics sempre que podia, hi dedicava una atenció especial en els seus escrits i s'hi prodigava en actes públics, com les conferències de 1945 (Cambra de la Propietat Urbana de Girona), del 31 d'octubre de 1957 (Acció Catòlica) i del 5 de març de 1959 (GEiEG), en el cicle quaresmal.

Però el que vull destacar és, ara molt especialment, el paper bel·ligerant i actiu de Jaume Vicens en la reivindicació de la historiografia local, en la reclamació d'una major atenció cap als grups d'investigadors gironins per part dels poders locals, i en la difusió de la seva tasca aprofitant els altaveus cada cop més potents que Jaume Vicens s'anava guanyant.

Ho expressava amb una claredat meridiana l'any 1947, en una carta a Lluís Batlle Prats: «[...] no saps el que em plau que hi hagi a Girona un nucli decidit a fer reviure els llores de l'antiga escola històrica gironina, malgrat les actuals i tan adverses circumstàncies. Quan se m'hagin resolt tots els afers pendents et prometo que em posaré decididament al vostre costat per tal d'assolir tots junts un bon nom per a la nostra ciutat» (17 de desembre de 1947, *Epistolari*, I, pàg. 25).

Va ser una promesa premonitòria i que va complir al peu de la lletra l'any següent en una ressenya, a la revista *Hispania*, del primer volum dels *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, que havia aparegut un parell d'anys abans: «Es tanto más urgente la tarea de reverdecer el antiguo esplendor de los grupos investigadores locales, cuanto que éstos constituyen la sólida base sobre la que debe levantarse la pirámide de la ciencia histórica nacional. Precisamente uno de los escollos de la actual tendencia universitaria hacia la creación de equipos de trabajo está representado por el aislamiento en que pueden caer los eruditos de los centros provinciales y comarcales» (Vicens, *Hispania*, 1948).

Va repetir el mateix argument, amb més contundència comminatòria cap als poders locals, a *Destino*: «Hemos escrito algunas veces y reiteramos ahora nuestro criterio, que no podremos pronosticar un positivo adelanto en la producción histórica sin que sea un hecho palpable la reconstitución de la vitalidad de los grupos comarcales de eruditos e investigadores» (Vicens, *Destino*, 1948). L'article continua unes línies més avall amb el reconeixement concret de Girona i l'admonició fustigadora: «El apoyo a prestar es tanto más urgente cuanto son más palmarios los testimonios de la actividad de los grupos comarcales a que me refiero. En Gerona, por ejemplo, la voluntad de unos cuantos estudiosos ha provocado, en los últimos años, la resurrección del prestigio que en las lides eruditas alcanzara en el Diecinueve la "Revista de Gerona". Los nombres de los Monsalvatje, Chía, Girbal, Grahit y tantos otros que parecían no hallar eco en las generaciones actuales, se transforman en los de aquellos que llenan con sus trabajos las páginas de los "Anales" del Instituto de Estudios Gerundenses. Esta institución, surgida de la voluntad incoercible de unos cuantos historiadores y polígrafos de manifestar su vocación y entusiasmo, ha contado

ARXIU FAMILIAR JAUME VICENS I VIVES

>> Amb la seva dona, Roser Rahola.

Vicens analitzà la realitat concreta del país, hi exercí un lideratge cert i va voler interpel·lar les classes dirigents per tal que prenguessin compromisos

TINO GATACÁN

con la simpatía de todos los que, por sentirnos gerundenses, creemos que a la ciudad de los Sitios le falta, para completar su personalidad presente, el halo del más depurado quehacer intelectual. Pero no podemos afirmar que la largueza económica de los organismos que deberían interesarse por este florecimiento ande a compás de la vibración de aquellos ánimos. Es preciso que las corporaciones locales, Diputación y Ayuntamiento, se den cuenta del tremendo error que cometerían no procurando pronto remedio a este estado de cosas.

»De momento, el Instituto de Estudios Gerundenses, que dirige el doctor Tomás Carreras Artau con su proverbial simpatía, vive gracias a la propia voluntad de afirmarse».

Ara, i justament a la *Revista de Girona*, podem dir que aquesta anomalia que apuntava Vicens va trigar molts anys a corregir-se, tot i que finalment va prevaldre el seny i els desigs de Jaume Vicens es veuen avui satisfets amb escriure i amb un profit innegable per a la recerca històrica des de Girona. Aquest seria avui, potser, el millor reconeixement i homenatge.

Colofó

No voldria acabar aquest repàs d'accent gironí sense una referència final a l'actitud de Jaume Vicens: l'ànim, la moral amb què empenia els seus projectes i analitzava la realitat concreta del país. Hi exercí un lideratge cert i va voler interpel·lar de forma permanent les classes dirigents per tal que prenguessin compromisos més enllà del seu àmbit professional. Vicens volia

engrescar tothom i aspirava a fer del seu optimisme militant i encomanadís una guia per a la vida col·lectiva de Catalunya. El lema que va adoptar per sortir sempre airós de les adversitats (*Super adversa auge*) es traslluïa en les seves reflexions als seus amics del Cercle d'Economia, als seus deixebles de la Universitat, als ciutadans de Catalunya.

Vull exemplificar-ho amb dos textos de molt darrera hora, imperatius i realistes, vitals si no fos que coneixem el rapidíssim desenllaç de la seva malaltia.

El 8 de juny de 1958 digué a Josep Fontana en una carta: «El que em desconsola és que vostès, els més joves de tots, no es decideixen a entrar a la palestra. No podem esguardar escèpticament com cau l'edifici. Cal refer-lo des d'ara, a la universitat, al negoci, a la política, on vulgui. Però cal que tinguin confiança en alguna cosa, mal sigui el treball redemptor, perquè si no, tot s'enfonsarà [...]» (*Epistolari*, I, pàg. 115).

I lligada amb aquesta admonició mobilitzadora, una part del seu text pòstum per a «L'espill dels dies», la seva secció a *Serra d'Or*: «[...] No em miris, esblaimat, d'aquesta manera. Trobarem el pas i la clariana i ens desfarem de la nit i de la boira, si ens proposem realitzacions senzilles i concretes. Hem teixit massa astres i els hem posats massa amunt del cel per a les nostres forces... Ferma't el cor, abomina l'irrealisme i pensa amb la lògica nua. Et proposo que dediquis a la comunitat el teu treball de cada dia; que no defugis des d'ara la responsabilitat que tindràs demà, quan seràs el capdavanter; que no rebutgis l'esperit de progrés ni menystinguis l'herència dels teus pares [...]» (*Serra d'Or*, novembre 1960).

Els mots justos que li va dedicar en aquest mateix número el pare Jordi M. Pinell tanquen aquesta evocació millor que cap altra, tot i que ja ha passat mig segle: «En ocasions així, quan se'n va un dels nostres grans homes... és quan coneixem que vivim i treballlem plegats perquè som un poble».

Joaquim Nadal i Farreras.
Universitat de Girona.

BIBLIOGRAFIA COMPLETA A:

RdGLINK

Vicens volia engrescar tothom i aspirava a fer del seu optimisme militant i encomanadís una guia per a la vida col·lectiva de Catalunya